

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN DEMOKRASİ KAVRAMI İLE İLGİLİ SINIFLAMA DAVRANIŞLARININ DEĞERLENDİRİLMESİ¹

AN EVALUATION OF UNIVERSITY STUDENTS' CLASSIFICATION BEHAVIOUR ABOUT THE CONCEPT OF DEMOCRACY

Mükerrem AKBULUT TAŞ²

Mahinur KARATAŞ COŞKUN³

Öz

Üniversite öğrencilerinin demokrasi kavramı ile ilgili sınıflama davranışlarını değerlendirmek amacıyla yapılan bu çalışmada, öğrencilerin sınıflama davranışları demokrasi kavramının örneklerini, örnek olmayanlarını ayırt etme ve terim bilgisi yönünden incelenmiştir. Araştırma, betimsel tarama modeline göre desenlenmiştir. Araştırmanın örneklemini, basit seçkisiz örnekleme yoluyla seçilen Eğitim Fakültesi 1. ve 4. sınıf öğrencileri ile İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi 1. ve 4. sınıf öğrencileri arasından toplam 838 katılımcı oluşturmaktadır. Araştırmada, öğrencilerin yanıtlarını yazarak belirtmelerini gerektiren kısa cevaplı bir test kullanılmıştır. Elde edilen nitel veriler, betimsel analiz tekniği kullanılarak çözümlenmiştir. Nicel veriler, betimsel istatistik, iki faktörlü varyans analizi, Mann Whitney U testi ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda, üniversite öğrencilerinin demokrasi kavramının örneklerini doğru olarak sınıflayabildiği, buna karşılık örnek olmayanlarını doğru olarak ayırt etme puanlarının ortalamasının çok düşük olduğu belirlenmiştir. Araştırmada ayrıca, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi'nde okuyan dördüncü sınıf öğrencilerinin demokrasinin örnekleri arasında daha doğru olarak genelleme yapabildikleri ve demokrasinin örnekleri ile örnek olmayanlarını daha doğru biçimde ayırt edebildikleri saptanmıştır. Araştırma sonuçları temel alınarak, öğretim sürecinde demokrasi kavramının yalnızca örneklerine değil, örnek olmayanlarına da yer verilmesi; örnek olmayanların türdeş kavramların örneklerinden seçilmesi ve demokrasinin türdeş kavramlarıyla birlikte öğretilmesi önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Kavram Öğretimi, Sınıflama Davranışı, Demokrasi Kavramı, Örnek, Örnek olmayan, Terim.

Abstract

This study, which aims to evaluate students' classification behaviours regarding the concept of democracy, has investigated students' classification behaviours in terms of distinguishing examples and non-examples and term knowledge about democracy concept. The study was designed as a descriptive survey method. The participants, chosen using simple random sampling method, were a total number of 838 1st and 4th year Education Faculty students and 1st and 4th year the Faculty of Economics and Administrative Sciences students. The participants were administered a test in which they were required to give short written answers. The qualitative data obtained from the study were analyzed using descriptive analyses technique. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, two-factor variance analysis and Mann Whitney U test. Results show that the university students classified examples of the concept of democracy correctly. Whereas, the scores for correct distinguishing non-examples were very low. The study also showed that 4th year students in Faculty of Economics and Administrative Sciences could generalize among examples of democracy more correctly and distinguish examples and non-examples of the democracy concept more accurately. Based on the results of the present study, it is recommended that not only examples but also non-examples of the democracy concept should be provided in the learning-teaching process, non-examples should be chosen among the examples that are coordinate concepts, and democracy should be taught with its coordinate concepts.

Keywords: Concept Teaching, Classification Behaviour, Democracy Concept, Example, Non-example, Term.

¹ Bu çalışma 5-8 Ekim 2011 tarihleri arasında gerçekleştirilen I.Uluslararası Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulan çalışmanın geliştirilmiş halidir.

² Çukurova Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, mtas@cu.edu.tr

³ Ankara/Çayyolu, mahinurcoskun@gmail.com

1. GİRİŞ

Bilimsel bir kavramın öğrenilmesi sürecinde, birey, kavramın tanımını, ayırtedici özelliklerini, ayırtedici olmayan özelliklerini, örneklerini, örnek olmayanlarını, kavram hiyerarşisinde kavramın üzerinde yer alan kavramları, kavramla aynı düzeyde yer alan türdeş kavramları ve alt kavramları birbirinden ayırabilmeli ve doğru adlandırmayı yapabilmelidir. Kavram öğretimi ile ilgili olan bazı araştırmalarda bu sayılan öğeler çeşitli açılardan inceleme konusu yapılmıştır (Akbulut-Taş, 2010; Coşkun, 1999; Doğan, 2007; Ercan, 2010; Grant, 2004; Karaca, 2008; Kattmann, 2001; Kılıç, 2007; Klausmeier ve Feldman, 1975; Stains ve Talanquer, 2007; Yükselir, 2006). Fakat alanyazındaki çalışmaların pek çoğunun, bu öğeleri öne çıkarmadan, yalnızca kavramların öğrenilme düzeylerini belirlemeye yönelik olan çalışmalar olduğu görülmektedir. Kavramın içerik öğelerinden bazılarının incelendiği çalışmalar ise doğrudan incelenen öge ile ilgili başarı veya başarısızlıkları görmeye olanak veren çalışmalardır. Diğer yandan alanyazında, bu öğeleri öne çıkarmayan ve yalnızca kavramların öğrenilme düzeylerini belirlemeye yönelik olan çok sayıda çalışma bulunmaktadır. Bu tür çalışmalar kavramların öğrenilip öğrenilmediği konusunda bazı genel fikirlere ulaşmaya olanak verse de öğrencilerin hangi içerik öğelerinde başarılı, hangi içerik öğelerinde başarısız olduklarını belirlemede açık bilgiler verememektedir. Kavramın içerik öğeleri temel alınarak yapılan çalışmalar ise doğrudan incelenen öge ile ilgili başarı veya başarısızlığı görmeye olanak vermektedir.

Öğretmenler, bir kavramın öğrenilip öğrenilmediğini belirlemek için, öğrencilerinin yeni örnekleri ve yeni örnek olmayanları tanımasını veya yeni örnekler vermesini beklemektedirler. Bir kavramı öğrenebilmek için sayısız sınıflama yapılması gerektiği halde, kavramın örneklerini ve örnek olmayanlarını ayırma -sınıflama- davranışı diğer öğelerden daha fazla önemsenmiştir. Çünkü yeni örneklerin ve örnek olmayanların doğru biçimde ayırt edilebilmesi, aynı zamanda, kavramın tanımı, özellikleri ve kavram hiyerarşisi ile ilgili soyutlamaların edinildiğinin göstergesi olarak kabul edilmektedir. Öğrenci, kavram ile ilgili olan tanım, ayırtedici özellikler, ayırtedici olmayan özellikler gibi bilgileri ezberleyebilir fakat kavramın olası bütün örneklerini veya örnek olmayanlarını ezberleyemez. Bu nedenle öğrenci daha önce hiç karşılaşmadığı kolay, zor veya uç örnekleri ve örnek olmayanları ancak soyutlamaları oluşturmuşsa doğru biçimde ayırabilir, sınıflandırabilir. Kavram öğretimi alanyazında örnek ve örnek olmayanların ayırtedilebilmesi, kavramla ilgili diğer bilgilerin de edinildiğinin göstergesi olarak kabul edildiğinden ayrı bir önem taşımaktadır.

Parker (2005: 316) sınıflamayı şöyle tanımlamaktadır: “Sınıflama, önce bir kavramın ayırtedici özelliklerinin hatırlanmasını ve daha sonra bu özelliklerin yeni bir durumda bulunup bulunmadığının belirlenmesini gerektiren üst düzey düşünme becerisidir”. Parker’a (2005) göre sınıflamada öğrenciler, verilen yeni bir durumun örnek olup olmadığına karar verebilir; örnekleri örnek olmayanlardan ayırt edebilir; örnekler bulabilir; kavramın örneği olmayan bir durumun, kavramın örneği olabilmesi için gerekli düzeltmeleri yapabilir. Merrill, Tennyson ve Posey’e (1992: 9) göre sınıflama davranışı, “belirli bir sembol, nesne ya da olay verildiğinde öğrenci, bu örneklerin ait olduğu sınıfın adını (terimi) söylüyor veya gösteriyorsa gerçekleşir. Ya da bir kavramın adı verilerek bu kavramın ve diğer kavramın örnekleri sunulduğunda; öğrenci bu kavram sınıfının üyesi olan semboller, nesnelere ve olaylar ile bu kavram sınıfının üyesi olmayan semboller, nesnelere ve olayları belirleyebiliyorsa sınıflama davranışı gerçekleşir”. Dolayısıyla öğrencinin kavramın örneklerini “örnek”, örnek olmayanlarını “örnek değil” biçiminde ayırabildiğinde doğru sınıflamanın oluştuğunu belirten Merrill ve diğerleri (1992: 68-73) üç tür sınıflama hatası olduğundan söz etmektedirler: *Aşırı genelleme*: Öğrenci bazı örnek olmayanların, yanlış biçimde, örnek olduğunu belirtir. *Dar genelleme*: Öğrenci bazı örneklerin, yanlış biçimde, örnek olmadığını belirtir. *Yanlış*

kavramsallaştırma: Öğrenci, genel özelliklerden birini ayırtedici özellik gibi gördüğünde yanlış kavramsallaştırma hatası oluşur. Yanlış kavramsallaştırma hatası sonucunda, öğrencinin, örnekler ve örnek olmayanlarla ilgili olarak yaptığı yanlış sayısı birbirine yakın olmaktadır (Merrill vd., 1992: 82).

Öğrencilerin kavramlarla ilgili yanlış veya eksik bilgiye sahip oldukları Türkiye’de yapılmış olan çok sayıda araştırma ile ortaya konulmuştur (Ayas, Özmen ve Coştu, 2002; Ayyıldız ve Tarhan, 2012; Birinci-Konur ve Ayas, 2008; Erbaş, Çetinkaya ve Ersoy, 2009; Geçit ve Gençer, 2010; Koray, Akyaz ve Köksal, 2007; Koray, Özdemir ve Tatar, 2005; Taşlıdere, Korur ve Eryılmaz, 2012; Yürük ve Çakır, 2000). Demokrasi kavramı da bu yanlış veya eksik öğrenilen kavramlardan biridir. Fidan (2009) ilköğretim 8. Sınıf öğrencilerinin demokrasi ve cumhuriyet kavramlarının ayırtedici özellikleriyle ayırtedici olmayan özelliklerini birbirine karıştırdıklarını, öğrencilerin demokrasi ve cumhuriyet kavramlarının örneklerini ve örnek olmayanlarını ayırmada orta ve daha aşağı düzeyde başarı gösterdiklerini bulmuştur. Kaldırım’ın (2005) yaptığı araştırma sonucunda ise 8. sınıf öğrencilerinin demokrasi kavramıyla doğrudan ilişkili olan eşitlik, siyasi partiler, özgürlükler ve milli egemenlik ile ilgili bazı kavramları yanlış algıladıkları belirlenmiştir. Konu ile ilgili olarak Doğan’ın (2007) yaptığı çalışmada 6.sınıf öğrencilerinin demokrasi kavramının tanımı, ayırtedici özellikleri ve örnekleri ile ilgili bilgilerinin yeterli olmadığı ortaya konulmuştur. Doğanay (2010) tarafından yapılan çalışmada ise Türkiye’deki 14 yaş grubundaki öğrencilerin, demokrasi kavramına ilişkin açık bir anlama sahip olmadıkları ve Uluslararası Eğitim Başarısını Değerlendirme Kuruluşu’nun (IEA) (1999) çalışmasına katılan 28 ülkedeki 14 yaş grubundaki öğrencilerin sonuçları ile karşılaştırıldığında da Türkiye’deki öğrencilerin demokrasiyi destekleme derecelerinin daha zayıf olduğu bulunmuştur. Habiboğlu (2009), sınıf öğretmenleri ve sosyal bilgiler dersi öğretmenlerinin cumhuriyet ve demokrasi kavramı için aynı tanımı dile getirdiklerini, öğretmenlerin çoğunluğunun, yaptıkları tanımda, demokrasinin yalnızca bir ya da birkaç özelliğine yer verdiklerini bulmuştur.

Helwing, (1998) 6-11 yaş arasındaki çocukların ifade özgürlüğü ile demokratik ve demokratik olmayan yönetim sistemlerinin örneklerine ilişkin yargılarını ve bu çocuklardaki adalet ve demokrasi kavramının gelişimini incelemiştir. Helwing, araştırma sonucunda tüm yaş gruplarındaki çocukların siyasal anlamda adalet kavramını farklı yönetim sistemlerini değerlendirirken ve demokratik olmayan sistemlere karşı çıkarken kullandıklarını belirtmiştir. Araştırmada ayrıca yaşça büyük çocukların siyasal sistemleri değerlendirirken konuşma özgürlüğü, temsil edilme gibi bireysel özgürlükleri daha fazla vurguladıkları ve daha mantıklı şekilde değerlendirme yaptıkları belirlenmiştir. Husfeldt ve Nikolova (2003) 28 ülkedeki 14 yaş ve üstü (16-18 yaş) öğrencilerin demokrasi kavramı ile ilgili algılarını incelemişlerdir. Araştırmaya göre 14 yaş üstü öğrencilerin demokrasi kavramı ile ilgili algılarının, 14 yaş grubu öğrencilere göre daha tutarlı ve yüksek olduğu belirlenmiştir. Carr (2006) tarafından yapılan çalışmada ise Eğitim Fakültesi öğrencilerinin, demokrasi ile ilgili sınırlı bir anlayışa sahip oldukları; demokrasiyi sadece siyasi seçimlerle ilişkilendirdikleri; eğitim ve demokrasi arasında zayıf bir ilişki kurdukları ve öğrencilerin demokratik görüşlerin, kavramların (örn. Sosyal adalet), etkinliklerin ve materyallerin nasıl geliştirileceği ve öğretileceği konusunda eğitim ihtiyaçlarının olduğu saptanmıştır. Adeyemi (2002) de sosyal bilgiler öğretmenlerinin en çok demokrasi kavramının tanımlanmasını ve farklı yetenekteki öğrencilere bu kavramın öğretilmesini, baş edilmesi gereken sorun olarak gördüklerini belirtmektedir. Glaeser, Ponzetto ve Shleifer (2006) da eğitim düzeyi daha yüksek olan ulusların demokratik rejimleri, diktatörlük rejimlerine karşı savunmada daha başarılı olduklarını belirtmektedirler. Demokrasinin tam olarak işletildiği bir yönetim biçiminin oluşturulabilmesi için demokrasi kavramının içeriği ile ilgili bilgi, beceri ve değerlere sahip etkin katılımcı vatandaşların

yetiştirilmesi önemlidir (Dahl, 2001). Özetle denebilir ki, demokratik bir toplum ve demokratik bir yönetim için siyasal yönetimde etkin katılım hakkına sahip vatandaşların bu terim hakkında doğru bir anlama sahip olmaları gerekmektedir. Demokrasinin korunduğu ve sürdürüldüğü bir rejim için özellikle üniversite öğrencilerinin vatandaş olarak sorumluluklarının olduğu söylenebilir. Bununla birlikte demokrasi kavramının öğretimini yapmakla ve öğrencilere ilköğretimden itibaren demokratik vatandaşlık için gerekli bilgi, beceri ve değerleri kazandırmakla yükümlü olan öğretmen adaylarının ayrıca bir sorumluluğunun olduğu da düşünülmektedir (Doğanay, 2010; Parker, 2005).

Bu araştırma ile ulaşılan sonuçların, demokrasi kavramının öğretilmesine ve öğretilmesinin önemine katkı sunması beklenmektedir. Çoğu araştırmada öğrencilerin kavramları öğrenmede başarısız olduğu belirtilmekte ancak, hangi içerik ögesinde ne tür bir başarısızlıkları olduğu bilinmemektedir. Bu araştırmada ise kavramın içerik ögelerinden yalnızca kavramın adı, örnekler ve örnek olmayanlar incelenmiştir. Bu tür bir ayırım ve sınırlama, öğrencilerin, kavramın hangi içerik ögesinde başarılı veya başarısız olduğunun belirlenmesine ve içeriğin bu doğrultuda düzenlenmesine olanak vermektedir. Araştırmada üniversite öğrencilerinin demokrasi kavramına ilişkin sınıflama davranışlarının üniversitedeki akademik eğitimleri sürecinde geçirdikleri yaşantılara bağlı olarak bir değişim gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bölüm türü ve sınıf düzeyi değişkenleri temel alınmıştır. Üniversite öğrencilerinin demokrasi kavramına ilişkin sınıflama davranışlarının belirlenmesinin amaçlandığı bu çalışmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

Araştırma Soruları

1. Üniversite öğrencilerinin demokrasi kavramının örneklerini ve örnek olmayanlarını sınıflama davranışı ve terim bilgisi toplam puanlarının dağılımı nasıldır?
2. Üniversite öğrencilerinin demokrasi kavramının örneği olan ülkeleri sınıflama davranışları; (a) Bölüm türü ve sınıf düzeyinin ortak etkisine bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir? (b) Bölüm türü ve cinsiyetin ortak etkisine bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
3. Üniversite öğrencilerinin demokrasi kavramının örneği olmayan ülkeleri sınıflama davranışları; (a) Bölüm türü ve sınıf düzeyinin ortak etkisine bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir? (b) Bölüm türü ve cinsiyetin ortak etkisine bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?
4. Üniversite öğrencilerinin demokrasinin türdeş kavramlarına ilişkin terim bilgisi puanları; (a) Bölüm türü ve sınıf düzeyine göre anlamlı bir farklılık göstermekte midir? (b) Bölüm türü ve cinsiyetin ortak etkisine bağlı olarak anlamlı bir farklılık göstermekte midir?

2. YÖNTEM

Araştırma Modeli

Bu çalışma, betimsel tarama modelinde bir araştırmadır. Tarama araştırması, “Bir grubun belirli özelliklerini belirlemek için verilerin toplanmasını amaçlayan çalışmalardır” (Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2010). Yapılan çalışmada öğrencilerin yanıtlarını yazarak belirtmelerini gerektiren kısa cevaplı bir test kullanılmıştır. Öğrencilerin verdiği yanıtlar üzerinde nitel ve nicel analizler gerçekleştirilmiştir.

Örneklem

Araştırmanın örneklemini, basit seçkisiz örnekleme yoluyla seçilen ilköğretim sınıf öğretmenliği, bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimi öğretmenliği, İngilizce öğretmenliği

ve sosyal bilgiler öğretmenliği 1. ve 4. sınıf öğrencileri ile iktisat, işletme, ekonometri, maliye ve uluslararası ilişkiler bölümü 1.ve 4. sınıf öğrencileri arasından gönüllü olarak testi yanıtlayan 843 öğrenci oluşturmaktadır. Ancak 5 öğrenci tarafından yönergeye uygun yanıtlanmayan formlar analizden çıkartıldığı için örnekleme 838 katılımcı yer almıştır. Çalışmada İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi (İİBF) öğrencileri, üniversite eğitimi sürecinde demokrasi kavramı ve ülkelerin siyasi rejimleri ile ilgili bilgileri içeren dersler aldıkları için özellikle seçilmişlerdir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %54'ü Eğitim Fakültesi, %46'sı İİBF'dedir. Öğrencilerin %48'i birinci sınıfa, %52'si dördüncü sınıfa devam etmektedir. Katılımcıların %43'ü erkek, %57'si kadındır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak Fidan (2009) tarafından geliştirilen Ülkelerin Ad Olarak Verildiği Örnek Testi (ÜAOÖT) kullanılmıştır. ÜAOÖT, Fidan tarafından yapılan ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinin “demokrasi” ve “cumhuriyet” kavramlarıyla ilgili bilgilerinin incelendiği yüksek lisans tez çalışması kapsamında geliştirilmiştir. ÜAOÖT’de demokrasi kavramının örneği olan ve örneği olmayan ülke adları verilerek öğrencilerden bu ülkelerin siyasi rejimlerinin ne olduğunu yazılı olarak ifade etmeleri istenmiştir. Demokrasinin örnek olmayanları, bu kavramın türdeş kavramları olan otoriter ve totaliter rejimin örnekleri arasından seçilmiştir. Testin orijinalinde 19 ülke (13’ü demokrasi, 1’i totaliter, 5’i otoriter) bulunmaktadır. Fakat bu araştırma kapsamında testi hazırlayan araştırmacının izni alınarak testteki ülke sayısı ve bazı ülkeler değiştirilerek test yeniden düzenlenmiştir. Test ile ilgili tüm düzenlemeler ilgili alanyazın incelenerek yapılmıştır (Aleskerov, 2007; Dahl, 2001; Economist Intelligence Unit, 2010; Freedom House, 2011; Göze, 2009; Gözler, 2007; Lijphart, tarihsiz; Linz, 2008; Mirskii, 2003; Montero, 2010; Özbudun, 2011; Parlak ve Caner, 2005; Puddington, 2011; Thompson, 2002). Yeniden düzenlenen test kapsamında bulunan 33 ülkeden 14’ü demokratik rejim; 11’i otoriter rejim ve 8’si totaliter rejimin örneğidir.

Verilerin Toplanması ve Verilerin Analizi

Araştırmada veriler, ÜAOÖT’nin araştırmacılarından biri tarafından öğrencilere sınıflarında uygulanması yoluyla toplanmıştır. Ders saatinden önce dersi veren öğretim elemanlarına araştırmanın amacı ve test hakkında bilgi verilerek uygulama için izin alınmıştır. Aynı şekilde testi uygulamadan önce öğrencilere test yönergesi okunmuştur ve öğrencilerin yönergeye ilişkin soruları yanıtlanmıştır. Testi doldurmak istemeyen öğrencilere, test verilmemiştir.

Verilerin analizi ile ilgili işlemler aşağıda açıklanan basamaklardan oluşmaktadır: (1) Ayıklama (2) Kodlama işlemi, kategorilerin oluşturulması ve puanlama anahtarının belirlenmesi, (3) Nitel verilerin sayısallaştırılarak SPSS paket programına aktarılması ve nicel analizlerin uygulanması.

1) *Ayıklama*: Öğrencilerden elde edilen veriler ilk önce, yüzeysel olarak incelenmiştir ve yönergeye uygun bir biçimde yanıtlanmayan, boş bırakılan kağıtlar analizlere dahil edilmemiştir. Öğrencilerin yanıt kağıtları, bölüm ve sınıf düzeyine göre sınıflandırılarak her bir kağıda sıra numarası verilmiştir.

2) *Kodlama işlemi, kategorilerin oluşturulması ve puanlama anahtarının belirlenmesi*: Öğrencilerin yanıtları, betimsel analiz tekniği kullanılarak kodlanmıştır. Verilen yanıtlar, testte yer alan her bir ülke için tek tek kodlanarak bir çetele oluşturulmuştur. Her ülke için elde edilen kodlar incelendikten sonra, aynı ya da benzer yanıtlar birleştirilerek kategoriler oluşturulmuştur. Kodlama işlemi sonucunda demokratik rejim için toplam beş

kategori; otoriter ve totaliter rejimler için toplam dokuz kategori elde edilmiştir. Kategorilere göre hangi yanıtların doğru hangi yanıtların yanlış olarak kabul edileceği belirlenerek 1, 0 şeklinde puanlama yapılmıştır. Oluşturulan kategori tablosu aynı zamanda puanlama anahtarı olarak kullanılmıştır (Ek 1). Puanlama anahtarında, “Diktatörlük” kategorisi içinde yer alan yanıtlar, hem otoriter hem de totaliter rejimler için doğru kabul edilmiştir (Gözler, 2007). Yine otoriter ve totaliter rejimin örneği olan ülkeler için kullanılan “demokratik değil, baskıcı, anti demokratik” gibi yanıtlar puanlama anahtarında, “Demokrasinin örneği olmayan ülkeleri başka terimler kullanarak, doğru bir şekilde sınıflama” kategorisinde yer almıştır. Bu kategori içinde yer alan yanıtlara, öğrencilerin demokrasinin örnek olmayanlarını ayırt etmede başarılı olduğu kabul edilerek 1 puan verilmiştir. Ancak öğrencilerin terim bilgilerini belirlemeye yönelik analizlerde bu tür yanıtlara sıfır (0) puan verilmiştir.

3) *Nitel verilerin sayısallaştırılarak SPSS paket programına aktarılması ve nicel analizlerin uygulanması*: Puanlama anahtarına dayalı olarak, verilen doğru yanıtlar 1, yanlış yanıtlar 0 biçiminde puanlanmıştır. Demokrasi kavramının bütün örnekleri doğru olarak sınıflandırıldığında alınabilecek en yüksek puan 14, en düşük puan 0’dır; demokrasi kavramının bütün örnek olmayanları doğru sınıflandırıldığında alınabilecek en yüksek puan 19, en düşük puan 0’dır. Verilerin analizi, SPSS 17.00 paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler üzerinde betimsel istatistik değerleri hesaplanmış ve araştırmanın alt soruları doğrultusunda iki faktörlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır. İki faktörlü varyans analizi, gruplar arası iki faktörün bir bağımlı değişken üzerindeki etkisini ayrı ayrı test etmek yerine faktörlerin temel etkilerini ve iki faktörün bağımlı değişken üzerindeki ortak etkisini eş zamanlı olarak test etmektedir (Büyüköztürk, 2007). İki faktörlü ANOVA için varyansların homojenliği sayılısının (Büyüköztürk, 2007) karşılanmadığı durumda ikili karşılaştırmalar için Mann Whitney U testi kullanılmıştır. Verilerin analizinde anlamlılık düzeyi olarak 0.5 kabul edilmiştir.

Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması

Araştırmada ÜAOÖT’nde yer alacak olan ülkeler belirlenirken, testin orijinalinde bulunan bazı ülkeler testte aynen korunmuştur. Ancak testin orijinalinde yer alan Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Fransa, İngiltere, İran gibi ülkelerin, yazılı ve görsel basında sıklıkla karşılaşılabilecek ve bu nedenle de kolay ayırt edilebilecek örnekler olduğu düşünülerek bu ülkelerin testten çıkartılmasına karar verilmiştir. Bu örneklerin yerine daha az karşılaşılabilecek olan ülkeler eklenmiştir (İzlanda, Brezilya, İsrail, Ürdün, Fas). Testin orijinalinde totaliter rejim kavramı ile ilgili sadece 1 örnek bulunmaktadır. Bu araştırmada kapsam geçerliğini sağlamak amacıyla totaliter rejim için 7 örnek; otoriter rejim kavramı için de 6 örnek teste eklenmiştir. Ayrıca test, sosyal bilgiler öğretmenliği bölümünde “Siyaset Bilimine Giriş” dersini veren bir öğretim elemanı tarafından da kapsam geçerliği yönünden incelenmiştir.

Araştırmada güvenirliliği sağlamak için ilk olarak kodlayıcı güvenirliliği hesaplanmıştır. Elde edilen kodların ve kategorilerin tutarlılığını sağlamak amacıyla ikinci bir kodlayıcının görüşüne başvurulmuştur. Araştırmada demokrasinin örneği olan ülkelerle ilgili olarak 100 farklı terim; otoriter ve totaliter rejimin örnekleri için de 109 farklı terim elde edilmiştir. Elde edilen bu terimlerin oluşturulan kategorilerle uyumlu olup olmadığı ikinci kodlayıcı tarafından da incelenmiştir. Kodlayıcı güvenirliliği sonucunda 4 terimin (*federal (devlet), konfederasyon, federasyon, federe*) farklı biçimde kodlandığı belirlenmiştir. Birinci kodlayıcı bu tür yanıtları “devlet şekli” olarak kodlamıştır. İkinci kodlayıcı ise bu tür yanıtları “diğer” kategorisi içinde ele almıştır. *Federal, federasyon, federe, konfederasyon* kavramları alanyazında devlet şekli (Gözler, 2007) olarak açıkladığından dolayı bu tür yanıtlar, “devlet şekli” kategorisi içinde yer almıştır. İki kodlayıcı arasındaki tutarlılık için, Miles ve

Huberman'ın (1994:64) önerdiği güvenilirlik hesaplama formülü (Güvenirlik=görüş birliği/görüş birliği+görüş ayrılığı X 100) kullanılmıştır. Bu bağlamda demokrasi kavramının örnekleri (96/96 + 4 X 100) ve örnek olmayanları (105/105 + 4 X 100) için tutarlılık %96 olarak bulunmuştur. Ayrıca iki kodlayıcı tarafından farklı bölümlerden ve farklı sınıflardan oluşan 96 öğrenciye ait yanıtlar puanlama anahtarı kullanılarak puanlanmıştır. İki puanlayıcının puanlamaları arasındaki ilişkinin yönünü ve derecesini belirlemek amacıyla hesaplanan Pearson Korelasyon analizi sonucunda iki puanlayıcı arasında yüksek düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmuştur (N: 96, r: 0.992, p< 0.01).

3. BULGULAR

Araştırmada cevap aranan sorulara ilişkin elde edilen bulgular aşağıda verilmektedir.

1. Üniversite Öğrencilerinin Demokrasi Kavramının Örneklerini, Örnek Olmayanlarını Sınıflama Davranışı ve Terim Bilgisi Toplam Puanlarına İlişkin Bulgular

Araştırmada katılımcıların demokrasi kavramının örneklerini, örnek olmayanlarını sınıflama davranışı ve terim bilgisi toplam puanlarının frekans ve yüzde dağılımı, tepe değer, ortanca, aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri ile ilgili elde edilen bulgular Tablo 1'de verilmektedir. Tablo 1, katılımcıların demokrasi kavramının örneklerini, örnek olmayanlarını sınıflama davranışları ve demokrasi kavramının türdeş kavramlarına ilişkin terim bilgileri ile ilgili genel durumu ortaya koymak amacıyla verilmektedir. Tablo 1'de sıfır (0) puan alan öğrenciler anlamlı farklılığı test eden istatistiksel analizlerden çıkartılmıştır.

Tablo 1. Üniversite Öğrencilerinin Demokrasi Kavramının Örneklerini, Örnek Olmayanlarını Sınıflama Davranışı Ve Terim Bilgisi Toplam Puanlarının Frekans Ve Yüzde Dağılımı Ve Betimsel İstatistik Değerleri

Örnekleri Sınıflama Davranışı			Örnek olmayanları Sınıflama Davranışı			Terim Bilgisi		
Puanlar	f	%	Puanlar	f	%	Puanlar	f	%
0	25	3.0	0	139	16.6	0	251	30.0
1	20	2.4	1	82	9.8	1	107	12.8
2	29	3.5	2	91	10.9	2	91	10.9
3	23	2.7	3	76	9.1	3	66	7.9
4	32	3.8	4	76	9.1	4	60	7.2
5	36	4.3	5	88	10.5	5	88	10.5
6	44	5.3	6	62	7.4	6	50	6.0
7	54	6.4	7	57	6.8	7	44	5.3
8	44	5.3	8	44	5.3	8	28	3.3
9	65	7.8	9	25	3.0	9	16	1.9
10	68	8.1	10	31	3.7	10	16	1.9
11	83	9.9	11	18	2.1	11	10	1.2
12	99	11.8	12	16	1.9	12	4	0.5
13	106	12.6	13	14	1.7	13	3	0.4
14	110	13.1	14	7	0.8	14	3	0.4
Toplam	838	100	15	9	1.1	15	1	0.1
			16	2	0.2	Toplam	838	100
			17	1	0.1			
			Toplam	838	100			
Tepe Değer	14			0.00			0.00	
Ortanca	10.00			4.00			2.00	
\bar{X}	9.23			4.47			3.05	
Ss	3.98			3.75			3.12	

Testte demokrasi kavramının 14 örneği bulunmaktadır. Demokrasi kavramı ile ilgili örneklerin tamamı doğru sınıflandığında alınabilecek en yüksek puan 14'tür. Buna göre Tablo 1'de üniversite öğrencilerinin demokrasi kavramının örneklerini doğru olarak sınıflama davranışı toplam puanları incelendiğinde sıfır (0) puan alan 25 (%3.0) öğrencinin olduğu; 14 tam puan alan 110 (%13.1) öğrencinin olduğu görülmektedir. Demokrasi kavramının örneklerini sınıflama davranışı toplam puanlarının tepe değeri 14, ortancası 10.00, aritmetik ortalaması 9.23 ve standart sapması 3.98'dir. Testte demokrasi kavramının 19 örnek olmayanı bulunmaktadır. Demokrasi kavramı ile ilgili örnek olmayanların tamamı doğru sınıflandığında alınabilecek en yüksek puan 19'dur. Tablo 1'e göre demokrasi kavramının örnek olmayanlarını doğru olarak sınıflama davranışı ile ilgili 139 öğrencinin (%16.6) sıfır (0) puan aldığı, 19 tam puan alan öğrencinin olmadığı ve 1 öğrencinin (%0.1) 17 puan aldığı görülmektedir. Demokrasi kavramının örnek olmayanlarını sınıflama davranışı toplam puanlarının tepe değeri 0.00, ortancası 4.00, aritmetik ortalaması 4.47 ve standart sapması 3.75'tir. Terim bilgisi puanları, demokrasi kavramının türdeş kavramları olan otoriter ve totaliter rejimlerin örneklerine verilen yanıtlardan elde edilmiştir. Terim bilgisi ile ilgili alınabilecek en yüksek puan 19'dur. Tablo 1 incelendiğinde terim bilgisi ile ilgili 251 (%30.0) öğrencinin sıfır (0) puan aldığı, 19 tam puan alan öğrencinin olmadığı ve 1 öğrencinin 15 (%0.1) puan aldığı görülmektedir. Terim bilgisi toplam puanların tepe değeri 0.00, ortancası 2.00, aritmetik ortalaması 3.05 ve standart sapması 3.12'dir.

Tablo 1'deki demokrasi kavramının örneklerini, örnek olmayanlarını sınıflama davranışı puanları ve terim bilgisi puanlarının ortalama değerleri karşılaştırıldığında üniversite öğrencilerinin demokrasi kavramının örneklerini daha doğru olarak sınıflayabildikleri, örnek olmayanlarını ayırt etmede ise çok daha az doğru yanıt verdiklerini ve demokrasinin türdeş kavramları olan totaliter ve otoriter rejim terimlerini çok az kullandıkları ifade edilebilir.

2. Üniversite Öğrencilerinin Demokrasi Kavramının Örneği Olan Ülkeleri Sınıflama Davranışlarına İlişkin Elde Edilen Bulgular

Üniversite öğrencilerinin demokrasinin örneklerini sınıflama davranışlarının bölüm türü ve sınıf düzeyine göre aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Üniversite Öğrencilerinin Bölüm Türü ve Sınıf Düzeyine Göre Demokrasinin Örneklerini Sınıflama Davranışlarına Ait Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Bölüm	Birinci Sınıf			Dördüncü Sınıf			Toplam		
	N	\bar{X}	Ss	N	\bar{X}	Ss	N	\bar{X}	Ss
Eğitim	195	9.57	3.66	246	9.09	3.81	441	9.30	3.75
İİBF	191	9.35	3.62	181	10.17	3.56	372	9.75	3.61
Toplam	386	9.46	3.64	427	9.55	3.74	813	9.51	3.69

Tablo 2'ye göre demokrasinin örneklerini sınıflama davranışı açısından eğitim fakültesi birinci sınıf öğrencilerinin aritmetik ortalaması $\bar{X}=9.57$, dördüncü sınıf öğrencilerinin aritmetik ortalaması $\bar{X}=9.09$ 'dur. İİBF birinci sınıf öğrencilerinin aritmetik ortalaması $\bar{X}=9.35$, dördüncü sınıf öğrencilerinin aritmetik ortalaması $\bar{X}=10.17$ 'dir.

Bölüm türü ve sınıf düzeyinin öğrencilerin demokrasinin örneklerini sınıflama davranışı ortalama puanları üzerindeki ortak etkisinin anlamlı olup olmadığını belirlemek amacıyla uygulanan iki faktörlü ANOVA sonuçları Tablo 2.1'de verilmektedir. Aşağıda verilen Tablo 2.1'e göre bölüm türü ve sınıf düzeyinin demokrasinin örneklerini sınıflama davranışı üzerindeki ortak etkisinin anlamlı olduğu bulunmuştur [$F_{(1-809)}=6.370$, $p<.05$].

Anlamlı farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek amacıyla yapılan Scheffé testi sonucuna göre sadece İİBF dördüncü sınıf öğrencileri ($\bar{X}=10.17$) ile eğitim fakültesi dördüncü sınıf öğrencileri ($\bar{X}=9.09$) arasında İİBF dördüncü sınıf öğrencileri lehine anlamlı farklılık bulunmuştur.

Tablo 2.1. *Üniversite Öğrencilerinin Bölüm Türü ve Sınıf Düzeyine Göre Demokrasinin Örneklerini Sınıflama Davranışı Puanlarına Ait İki Faktörlü ANOVA Sonuçları*

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı (KT)	SD	Kareler Ortalaması (KO)	F	p	Anlamlı Fark
Bölüm	36.602	1	36.602	2.703	.101	İİBF4>EF4
Sınıf	5.794	1	5.794	.428	.513	
Bölüm*sınıf	86.267	1	86.267	6.370	.012	
Hata	10956.207	809	13.543			
Toplam	11085.139	812				

Levene F testi ($F_{(3,809)} = 1.207, p > .05$)

Bölüm türü ve cinsiyete göre öğrencilerin demokrasinin örneklerini sınıflama davranışı toplam puanlarına ilişkin aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 2.2’de verilmiştir.

Tablo 2.2. *Üniversite Öğrencilerinin Bölüm Türü ve Cinsiyete Göre Demokrasinin Örneklerini Sınıflama Davranışlarına Ait Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri*

Bölüm	Erkek			Kız			Toplam		
	N	\bar{X}	Ss	N	\bar{X}	Ss	N	\bar{X}	Ss
Eğitim	171	10.26	3.66	270	8.70	3.68	441	9.30	3.75
İİBF	177	11.03	3.20	195	8.58	3.57	372	9.75	3.61
Toplam	348	10.65	3.45	465	8.65	3.63	813	9.51	3.69

Tablo 2.2’ye göre demokrasinin örneklerini sınıflama davranışı açısından eğitim fakültesinde okuyan erkek öğrencilerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=10.26$, kız öğrencilerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=8.70$ ’dir. İİBF’ne devam eden erkek öğrencilerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=11.03$, kız öğrencilerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=8.58$ ’dir. İki faktörlü ANOVA sonucunda bölüm türü ve cinsiyetin öğrencilerin demokrasinin örneklerini sınıflama davranışı ortalama puanları üzerindeki ortak etkisinin anlamlı olmadığı saptanmıştır [$F_{(1,809)}=2.978, p > .05$].

3. Üniversite Öğrencilerinin Demokrasi Kavramının Örneği Olmayan Ülkeleri Sınıflama Davranışına İlişkin Elde Edilen Bulgular

Üniversite öğrencilerinin demokrasinin örneği olmayan (totaliter ve otoriter rejimin örnekleri) ülkeleri sınıflama davranışlarının bölüm türü ve sınıf düzeyine göre aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3. *Üniversite Öğrencilerinin Bölüm Türü ve Sınıf Düzeyine Göre Demokrasinin Örnek Olmayanlarını Sınıflama Davranışı Puanlarına Ait Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri*

Bölüm	Birinci Sınıf			Dördüncü Sınıf			Toplam		
	N	\bar{X}	Ss	N	\bar{X}	Ss	N	\bar{X}	Ss
Eğitim	169	5.28	3.24	207	4.61	3.30	376	4.91	3.29
İİBF	163	5.38	3.51	160	6.38	3.67	323	5.87	3.62
Toplam	332	5.33	3.37	367	5.38	3.57	699	5.36	3.48

Tablo 3'e göre bölüm türü ve sınıf düzeyine göre demokrasinin örnek olmayanlarını sınıflama davranışı açısından eğitim fakültesi birinci sınıf öğrencilerinin aritmetik ortalaması $\bar{X}=5.28$, dördüncü sınıf öğrencilerinin aritmetik ortalaması $\bar{X}=4.61$ 'dir. İİBF'ne devam eden birinci sınıf öğrencilerinin aritmetik ortalaması $\bar{X}=5.38$, dördüncü sınıf öğrencilerinin aritmetik ortalaması $\bar{X}=6.38$ 'dir.

Bölüm türü ve sınıf düzeyinin demokrasinin örnek olmayanlarını sınıflama davranışı ortalama puanları üzerindeki ortak etkisini belirlemek amacıyla yapılan iki faktörlü ANOVA sonuçları Tablo 3.1'de verilmiştir.

Tablo 3.1. *Üniversite Öğrencilerinin Bölüm Türü ve Sınıf Düzeyine Göre Demokrasinin Örnek Olmayanlarını Sınıflama Davranışı Puanlarına Ait İki Faktörlü ANOVA Sonuçları*

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı (KT)	SD	Kareler Ortalaması (KO)	F	p	Anlamlı Fark
Bölüm	150.436	1	150.436	12.785	.000	İİBF4>EF4
Sınıf	5.040	1	5.040	.428	.513	İİBF4>EF1
Bölüm*sınıf	120.963	1	120.963	10.280	.001	
Hata	8177.609	695	11.766			
Toplam	8461.428	698				

Levene F testi ($F_{(3,695)} = 1.515, p > .05$)

Tablo 3.1'e göre üniversite öğrencilerinin demokrasinin örnek olmayanlarını sınıflama davranışı üzerinde bölüm türü ve sınıf düzeyinin ortak etkisinin anlamlı olduğu görülmektedir [$F_{(1,695)}=10.280, p < .05$]. Anlamlı farkın kaynağını belirlemek için yapılan Scheffé testi sonucuna göre sadece İİBF dördüncü sınıf öğrencileri ($\bar{X}=6.38$) ile eğitim fakültesi dördüncü sınıf öğrencileri ($\bar{X}=4.61$) ve birinci sınıf öğrencileri ($\bar{X}=5.28$) arasında İİBF dördüncü sınıf öğrencileri lehine anlamlı farklılık bulunmuştur.

Öğrencilerin bölüm türü ve cinsiyete göre demokrasinin örnek olmayanlarını sınıflama davranışı puanlarına ait aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 3.2'de sunulmuştur.

Tablo 3.2. *Üniversite Öğrencilerinin Bölüm Türü ve Cinsiyete Göre Demokrasinin Örnek Olmayanlarını Sınıflama Davranışı Puanlarına Ait Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri*

Bölüm	Erkek			Kız			Toplam		
	N	\bar{X}	Ss	N	\bar{X}	Ss	N	\bar{X}	Ss
Eğitim	161	5.37	3.45	215	4.57	3.13	376	4.91	3.29
İİBF	163	6.62	3.53	160	5.11	3.57	323	5.87	3.62
Toplam	324	6.00	3.54	375	4.80	3.33	699	5.36	3.48

Tablo 3.2'ye göre bölüm türü ve cinsiyete göre demokrasinin örnek olmayanlarını sınıflama davranışı açısından eğitim fakültesinde okuyan erkek öğrencilerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=5.37$, kız öğrencilerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=4.57$ 'dir. İİBF'ne devam eden erkek öğrencilerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=6.62$, kız öğrencilerin aritmetik ortalaması $\bar{X}=5.11$ 'dir. İki faktörlü ANOVA sonucunda bölüm türü ve cinsiyetin demokrasinin örnek olmayanlarını sınıflama davranışı ortalama puanları üzerindeki ortak etkisinin anlamlı olmadığı bulunmuştur [$F_{(1,695)}=1.819, p > .05$].

4. Üniversite Öğrencilerinin Demokrasinin Türdeş Kavramları İle İlgili Terim Bilgisi Puanlarına Ait Elde Edilen Bulgular

Üniversite öğrencilerinin bölüm türü ve sınıf düzeyine göre demokrasinin türdeş kavramları ile ilgili terim bilgisi puanlarının analizinde Levene F testi sonuçlarına göre, varyansların homojenliği sayılıtsı sağlanamadığından dolayı ikili karşılaştırmalar için Mann Whitney U testi uygulanmıştır. Öğrencilerin bölüm türü ve sınıf düzeyine göre demokrasinin türdeş kavramları ile ilgili terim bilgisi puanlarına ait Mann Whitney U testi sonuçları Tablo 4'te verilmektedir.

Tablo 4. Üniversite Öğrencilerinin Bölüm Türü ve Sınıf Düzeyine Göre Terim Bilgisi Toplam Puanları ile ilgili Mann Whitney U testi Sonuçları

Grup	N	Sıra Ort.	Sıra Toplamı	SD	U	p	Anlamlı Fark	
Bölüm Türü	EF	321	279.66	89771.0	1	38090.00	.023	İİBF>EF
	İİBF	266	311.30	82807.0				
Sınıf Düzeyi	Birinci Sınıf	271	283.71	76885.00	1	40029.00	.170	
	Dördüncü Sınıf	316	302.83	95693.00				

Tablo 4'te gruplar arasında bölüm türü açısından gözlenen farkın anlamlı olduğu [$U=5.151$, $p<.05$] görülmektedir. Tablo 4'te grupların sıra ortalamalarına bakıldığında ÜAOÖT'den en yüksek puanı (311.30) İİBF'de öğrenim gören öğrencilerin aldığı ve öğrencilerinin terim bilgisi puanlarının öğrenim gördükleri fakülterlere göre farklılaştığı ifade edilebilir. Buna karşılık sınıf düzeyi açısından gruplar arasındaki anlamlı bir farklılık bulunamamıştır.

Öğrencilerin bölüm türü ve cinsiyete göre demokrasinin türdeş kavramları ile ilgili terim bilgisi puanlarının aritmetik ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 4.1'de verilmektedir.

Tablo 4.1

Üniversite Öğrencilerinin Bölüm Türü ve Cinsiyete Göre Demokrasinin Türdeş Kavramları ile İlgili Terim Bilgisi Puanlarının Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

Bölüm	Erkek			Kız			Toplam		
	N	\bar{X}	Ss	N	\bar{X}	Ss	N	\bar{X}	Ss
Eğitim	152	4.76	2.97	169	3.53	2.48	321	4.11	2.79
İİBF	148	5.77	2.89	118	3.22	2.34	266	4.64	2.94
Toplam	300	5.26	2.97	287	3.41	2.42	587	4.35	2.87

Tablo 4.1'e göre demokrasinin türdeş kavramlarına ilişkin terim bilgisi puanlarının ortalaması eğitim fakültesinde okuyan erkek öğrenciler için $\bar{X}=4.76$, kız öğrenciler için $\bar{X}=3.53$ 'tür. İİBF'de okuyan erkek öğrenciler için aritmetik ortalama $\bar{X}=5.77$, kız öğrenciler için $\bar{X}=3.22$ 'dir.

Bölüm türü ve cinsiyetin demokrasinin türdeş kavramlarına ilişkin terim bilgisi puanları üzerindeki ortak etkisini belirlemek amacıyla yapılan iki faktörlü ANOVA sonuçları Tablo 4.2'de sunulmuştur.

Aşağıda verilen Tablo 4.2 incelendiğinde demokrasinin türdeş kavramları ile ilgili terim bilgisi puanları üzerinde bölüm türü ve cinsiyetin ortak etkisinin anlamlı olduğu görülmektedir [$F_{(1-583)}=8.573$, $p<.05$]. Anlamlı farkın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan Scheffé testi sonucuna göre, İİBF'de öğrenim gören erkek öğrencilerin ($\bar{X}=5.77$), eğitim

fakültesinde öğrenim gören erkek öğrencilerden ($\bar{X}=4.76$) ve kız öğrencilerden ($\bar{X}=3.53$) ve İİBF’de öğrenim gören kız öğrencilerden ($\bar{X}=3.22$) anlamlı bir şekilde daha fazla “otoriter ve totaliter” terimlerini kullandıkları belirlenmiştir.

Tablo 4.2. *Üniversite Öğrencilerinin Bölüm Türü ve Cinsiyete Göre Demokrasinin Türdeş Kavramları ile İlgili Terim Bilgisi Ortalama Puanlarına Ait İki Faktörlü ANOVA Sonuçları*

Varyansın Kaynağı	Kareler Toplamı (KT)	SD	Kareler Ortalaması (KO)	F	p	Anlamlı Fark
Bölüm	17.544	1	17.544	2.405	.121	İİBF erkek >
Cinsiyet	511.548	1	511.548	70.131	.000	EF erkek - EF kız
Bölüm*cinsiyet	62.532	1	62.532	8.573	.004	İİBF erkek >
Hata	4252.485	583	7.294			İİBF kız
Toplam	4836.586	586				

Levene F testi ($F_{(3,583)}=2.524, p>.05$)

4. TARTIŞMA SONUÇ VE ÖNERİLER

Üniversite öğrencilerinin demokrasi kavramı ile ilgili sınıflama davranışlarını değerlendirmek amacıyla yapılan bu çalışmada öğrencilerin sınıflama davranışları demokrasi kavramının örneklerini, örnek olmayanlarını ayırt etme ve terim bilgisi yönünden incelenmiştir.

Bölüm türü, sınıf düzeyi ve cinsiyet ayırımı yapılmadan çalışmaya katılmış olan 838 öğrencinin vermiş olduğu yanıtlara bütün olarak bakıldığında; öğrencilerin genel olarak örnekleri tanıdığı fakat örnek olmayanları tanımadığı görülmektedir (Tablo.1). Çalışmada demokrasinin örneklerini doğru saptamış olan 110 (%13.1) öğrencinin 14 tam puan aldığı, öğrencilerin yaklaşık olarak yarısının da (%52.) 10 ve üzerinde puan aldığı gözlenmiştir. Diğer yandan öğrenciler kendilerine sunulan ülke adlarından demokratik olmayanları ayırmada çok alt düzeyde başarılı olmuşlardır. Öğrencilerin %66’sı en fazla 5 (beş) ülkenin, demokratik olmadığını bilmiştir. Bu grup içinde 139 (%16.6) öğrenci ise sıfır puan almıştır (Tablo.1). Yine öğrencilerin ancak %14.6’sı, 9 ve daha fazla ülkenin demokratik olmadığını bilmiştir. Bu oranlara bakıldığında, öğrencilerin büyük çoğunluğunun, diğer sınıflara ait üyeleri ayıramadığı diğer bir deyişle, demokrasi kavramının örnek olmayanlarını ayırmada başarı düzeylerinin çok düşük olduğu görülmüştür.

Araştırmada öğrencilerin sınıflama davranışları puanlarının bölüm türü, sınıf düzeyi ve cinsiyet açısından farklılık gösterip göstermediği incelendiğinde ise öğrencilerin demokrasinin örneklerini doğru olarak sınıflama davranışları üzerinde, bölüm türü ve cinsiyetin ortak etkisinin anlamlı olmadığı buna karşılık, bölüm türü ve sınıf düzeyinin ortak etkisinin anlamlı olduğu gözlenmiştir. Anlamlı farklılığın, İİBF’de okuyan dördüncü sınıf öğrencileri ile eğitim fakültesinde okuyan dördüncü sınıf öğrencileri arasında ve İİBF dördüncü sınıf öğrencileri lehine olduğu gözlenmiştir. Benzer şekilde demokrasinin örnek olmayanlarını doğru olarak sınıflama davranışları üzerinde, bölüm türü ve cinsiyetin ortak etkisinin anlamlı olmadığı fakat bölüm türü ve sınıf düzeyinin ortak etkisinin anlamlı olduğu bulunmuştur. Anlamlı farklılığın, İİBF’de okuyan dördüncü sınıf öğrencileri ile eğitim fakültesinde okuyan dördüncü sınıf öğrencileri arasında ve İİBF dördüncü sınıf öğrencileri lehine olduğu belirlenmiştir. Kısaca söylemek gerekirse, örnekleri ve örnek olmayanları ayırmada en başarılı grubun İİBF dördüncü sınıf öğrencileri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmaya katılan bütün öğrencilerin, örnekleri ve örnek olmayanları ayırma başarılarının hangi düzeyde olduğuna bakıldığında ise, öğrencilerin kavramın örneklerini

tanımada daha başarılı (14 puan üzerinden ortalama $\bar{X}=9.23$), kavramın örnek olmayanlarını tanımada daha az başarılı (19 puan üzerinden ortalama $\bar{X}=4.47$) oldukları görülmüştür. Bu bulgulara göre, öğrencilerin aynı sınıf içinde yer alan örnekleri genelleme davranışlarının iyi düzeyde, ancak sınıflar arası ayırım davranışının çok alt düzeyde olduğu söylenebilir. Sınıflama davranışı, sınıf içi genellemeyle birlikte, aynı anda, sınıflar arasındaki ayırımın da başarılmasını gerektiren zihinsel bir süreçtir. Bu süreç, genelleme ve ayırt etme arasında bir etkileşimi içermektedir: Öğrenciler o sınıf adını, sınıfın bütün üyeleri için doğru bir biçimde genellerken, diğer sınıflara ait olan üyeleri de doğru bir şekilde ayırabiliyorsa, kavramı kazanmış olurlar (Merrill vd.,:14; Domjan, 2004:169). Öğrencilerin kendilerine yazılı olarak sunulan ülke adlarından çoğunu, doğru biçimde, demokrasinin örneği olarak sınıflama eğiliminde olmalarının nedeni, demokrasi kavramı ve demokrasinin örneği olan ülkelerle günlük yaşam içerisinde gazete, dergi ve televizyon haberlerinde daha fazla karşılaşmaları veya ilkokuldan itibaren demokrasi kavramının derslerde yer alması gibi nedenlere bağlanabilir. Bu sonuçlar, Kodaz (2009) ve Fidan (2009) tarafından ortaya konulan öğrencilerin özellikle demokrasinin örneği olmayan durumları ayırt etmede ve tanımada daha az başarılı oldukları yönündeki bulguyu desteklemektedir. Böyle bir sonucun ortaya çıkmasında, öğrencilerin, otoriter ve totaliter rejimin örnekleriyle, bu kavramlarla ilgili haberlerle daha seyrek karşılaşmaları, totaliter rejim örneklerinin günümüzde az sayıda olması, demokratik olmayan ülkelerin kendilerini demokratik olarak adlandırmaları, tarihteki örneklerinin unutulmuş olması gibi nedenler etkili olmuş olabilir. Demokrasi kavramının öğrenilmesini olumsuz yönde etkileyen başka uygulamalardan da söz edilebilir: Örneğin ilköğretim sosyal bilgiler ders kitabında "*Demokrasi Serüveni*" adlı ünite devlet şekilleri ile siyasi rejimlerin bir arada sunulduğu ve iki kavram arasında herhangi bir ayırım yapılmadığı, demokrasinin türdeş kavramlarından sadece otoriter rejim kavramına ve bu kavramın örneklerine yer verildiği; totaliter rejim kavramına ve örneklerine yer verilmediği görülmektedir (MEB, 2015). Berkant ve Atmaca (2013) tarafından yapılan çalışmada da sosyal bilgiler ders kitabında demokrasi kavramı ile ilgili olan bazı kavramlara çok fazla yer verildiği buna karşılık bazı kavramlara da çok az ya da hiç yer verilmediği saptanmıştır. Aynı şekilde Habiboğlu (2009) tarafından yapılan çalışmada da sınıf öğretmenlerinin ve sosyal bilgiler öğretmenlerinin demokrasinin örneği olarak daha çok sınıf içinde ve okulda yapılan seçimlerden örnekler verdikleri, demokrasi ile yönetilen ülkelerin ise az sayıda öğretmen tarafından örnek olarak verildiği, demokrasinin örnek olmayanlarının ise daha az sayıdaki öğretmen tarafından belirtildiği saptanmıştır. Öğrencilerin örnek olmayanlarla ilgili olarak yanıt verirken "bilmiyorum" şeklindeki yanıtlarının yanlış yanıtlardan daha çok olması, öğrencilerin bu konuda herhangi bir bilgilerinin olmadığı ya da bilgilerine çok fazla güvenmedikleri şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca öğrencilerin örnek olmayanları ayırmadaki başarısızlığı, kendilerine otoriter ve totaliter rejimler hakkında sunulan bilgilerin yetersizliği ile ilişkilendirilebilir.

Öğrencilerin demokrasinin örneklerini, örnek olmayanlarına kıyasla daha başarılı bir şekilde ayırması önemlidir fakat otoriter-totaliter rejimleri ayırmadaki başarısızlık, öğrencilerin demokrasi kavramının üst kavramı olan "siyasi rejim" kavramı ile ilgili bilgilerinde de önemli eksiklikler olduğu anlamına gelmektedir. Siyasi rejimin üst kavram, demokratik-otoriter-totaliter rejimlerin de alt kavramlar olduğu düşünüldüğünde, öğrencilerin demokrasi kavramının içinde yer aldığı kavramsal sistemle ilgili bilgilerinin tam ve yetkin olmaktan uzak, yarım kalmış bilgiler olduğu söylenebilir. Bu tür bilgi yetersizlikleri, öğrencilerin zihninde siyasi rejim kavramının tam olarak oluşmamasına, siyasi rejim kavramının demokrasi kavramı ile sınırlanmasına, otoriter ve totaliter rejimlerin ne olduğunun bilinmemesine, bu rejimler arasındaki farkların, benzerliklerin anlaşılmasına, bu

rejimlerin karşılaştırılmasına neden olacaktır. Bu tür bir olumsuz sonuçta, kavramın öğretilmesi sırasında, kavramın içinde yer aldığı kavramsal sistemle ilgili bilgilere yer vermemek, kavramı tek başına var olan bir kavram gibi göstermek, kavramla ilgili olan diğer kavramlar hakkında herhangi bir bilgi vermemek gibi doğrudan içerik yetersizliği ile ilişkilendirilebilecek uygulamaların etkili olduğu söylenebilir (Akşehirli, 2008).

Eğitim Fakültesi 4.sınıf öğrencilerinin örnek ve örnek olmayanları ayırma ile ilgili aritmetik ortalamaları 1. sınıf öğrencilerinin aritmetik ortalamalarından düşük olması, araştırmanın beklenmeyen bulgularından birini oluşturmuştur. İİBF 4.sınıf öğrencilerinin aritmetik ortalamaları ise, beklendiği gibi, 1.sınıf öğrencilerinin aritmetik ortalamalarından yüksek bulunmuştur. Öğrencilerin akademik eğitimleri boyunca aldıkları dersler içinde karşılaştıkları bilgiler, geçirmiş oldukları yaşantılarla edindikleri bilgiler, kullandıkları bilgi edinme kaynakları bu farklılığın nedenleri arasında gösterilebilir. İİBF'nin ders programları incelendiğinde siyaset bilimi ile ilgili çeşitli derslerin (siyaset bilimine giriş, temel hukuk, anayasa hukuku, siyasal düşünceler tarihi) olduğu görülmektedir. Eğitim fakültesinde ise sosyal bilgiler öğretmenliği bölümü dışında siyaset bilimi ile ilgili derslerin programlarda yer almadığı görülmektedir. Dolayısıyla eğitim fakültesi öğrencilerinin akademik anlamda siyaset bilimi ile ilgili terimlerle karşılaşma olasılıkları düşüktür ve bu tür bilgileri ancak kendi bireysel ilgilerine bağlı olarak edinebilecekleri söylenebilir. Çuhadar (2006) tarafından yapılan bir çalışmada da üniversitenin farklı bölümlerinden gelen öğrencilerin demokrasi anlayışları arasında anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir.

Sahip olunan bilgilerin dile getirilmesinde büyük önemi olduğundan, bu çalışmada öğrencilerin hangi terimlerle yanıt verdikleri de incelenmiştir. Bölüm türü, sınıf düzeyi ve cinsiyet ayırımı yapılmadan çalışmaya katılmış olan 838 öğrencinin vermiş olduğu yanıtlara bütün olarak bakıldığında; öğrencilerin çoğunluğunun demokrasi kavramının örnekleriyle ilgili görüşlerini belirtirken 'demokratik', 'demokrasi' gibi terimleri doğru olarak kullandıkları gözlenmiştir. Diğer yandan, öğrenciler, demokrasinin örnek olmayanlarıyla ilgili görüşlerini belirtmek için otoriter ve totaliter terimlerini kullanmayı çok az tercih etmişlerdir. Öyle ki 251 (% 30.0) öğrencinin, teste yanıt verirken otoriter ve totaliter terimlerini hiç kullanmadığı belirlenmiştir. Öğrencilerin %49'unun yanıtlarında, otoriter veya totaliter terimlerini 1 ila 5 kez kullandığı gözlenmiştir. Nitel analizler sırasında, yanlış olarak kabul edilen yanıtların en çok "*bilmiyorum*" ve "*herhangi bir devlet şeklini belirten terim kullanma*" (örn, monarşi, mutlak monarşi, cumhuriyet, krallık, federasyon) şeklindeki yanıtlar olduğu görülmüştür. "*Bilmiyorum*" şeklindeki yanıtların diğer yanlış yanıtlardan çok olması, öğrencilerin kavramlarla ilgili bilgilerinin eksik olduğunun farkında oldukları şeklinde yorumlanabilir. Öğrencilerin en çok yaptığı diğer yanlış ise siyasi rejim ile devlet şekli arasındaki farkı bilmemelerinden kaynaklanmıştır, bu nedenle öğrenciler siyasi rejim belirten bir terim yerine devlet şeklini belirten bir terim kullanmışlardır.

Araştırmada öğrencilerin terim bilgisi puanlarının bölüm türü, sınıf düzeyi ve cinsiyet açısından farklılık gösterip göstermediği incelendiğinde ise öğrencilerin terim bilgisi puanlarının sınıf düzeyine göre farklılaşmadığı, ancak öğrenim gördükleri fakültele göre farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. İİBF'nde okuyan öğrenciler, doğru terimleri kullanmada Eğitim Fakültesinde okuyan öğrencilere kıyasla daha başarılı olmuşlardır.

Terimin olmadığı yerde düşünme becerisinin elde edilmesinin son derece güç olduğunu belirten Akşehirli (2008:228) düşünme sürecinde terimlerin önemini şöyle açıklamaktadır: "Sağlam bir düşünme faaliyeti ... her şeyden önce sınırları iyi tespit edilmiş, iyi ve doğru adlandırılmış, mantık ilkelerine uygun olarak tanımlanmış ve tasnif edilmiş kavramlarla ve bu kavramların dilsel ifadesi olan terimlerle gerçekleşir. Terimin olmadığı yerde düşünme becerisinin elde edilmesi son derece güçtür". Demokrasi kavramı için bu

belirtilenlerin yapılması, ancak kavramın bilimsel olarak ele alınmasıyla olanaklıdır. Heywood'a (2015:16) göre siyaset biliminin kavramları her ne kadar değer yüklü, tartışmalı kavramlar olsalar da "terimleri yanlış kullanımlara karşı korumanın yolu terimleri apaçık bir biçimde tanımlamak ve kavramları hassas bir şekilde belirginleştirmektir". Nitel analizler yapılırken, öğrencilerin demokrasi kavramının örnek olmayanlarını belirtmek için "diktatörlük, askeri diktatörlük, askeri yönetim, lidere dayalı diktatör, tek parti diktatörlüğü, baskıcı, baskı rejimi, despotik, devletsiz, bölünmüş teokrasi, manda yönetimi, cunta yönetimi, yayılcı politika, emperyalizm, sosyalizm, ırkçı rejim, şeriat, demokratik değil, meşrutiyet, meşruti monarşi, İslam cumhuriyeti..." gibi birbirinden farklı olan onlarca terim kullandıkları görülmüştür. Öğrencilerin kullandığı diğer terimler için Ek-1'de verilen tabloya bakılabilir. Doğal olarak bu terimler öğrencilerin kendi ürettiği terimler değildir, siyaset bilimi ile ilgili kaynaklardan öğrenmiş oldukları terimlerdir. Terimlerin çokluğu ve çeşitliliği siyaset bilimciler açısından sorun oluşturmayabilir, çünkü, onlar terimlerin anlamlarını, sahip oldukları derin bilgileriyle veya terimin kullanıldığı bağlamı dikkate alarak kolaylıkla anlayabilirler. Fakat konuyu yeni öğrenecek olan öğrenciler için, bu alanda uzmanlaşmayacak fakat bilgili ve sorumlu bir vatandaş olacak olan diğer öğrenciler için aynı kavramın farklı farklı terimlerle anlatılması, büyük boyutta karışıklık ve zorluk içeren bir durumdur. Anlam olarak doğru bile olsa, bir kavram için onlarca farklı terimin kullanılmasının, öğrencilerin iletişim ve düşünme süreçlerini olumsuz yönde etkilediği söylenebilir. Sayılı (1978:445) bu durumu şöyle açıklamaktadır: 'Terim dağınıklığı müphemliğe ve bir bakıma terim yokluğuna delalet eder. Çünkü iyi ve sarıh bir terim zihinde münasebet kurmayı ve birlikli biçimde düşünmeyi kolaylaştırır'. Türkçe alanyazında bu terimlerin Türkçe karşılıklarının kullanılmaması, bir kavramın birbirinden farklı çok fazla sayıda terimle anlatılmaya çalışılması, bu terimlerin anlamlarının öğretmenler tarafından çok iyi bilinmemesi de böyle bir sonucu doğurmuş olabilir.

Bu araştırmada bölüm türü ve cinsiyetin ortak etkisine bakıldığında İİBF'de okuyan erkek öğrencilerin, araştırmaya katılan diğer erkek ve kız öğrencilerden anlamlı bir şekilde, siyasi rejimlerle ilgili terimleri daha fazla kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğrencilerin siyaset bilgileri ile ilgili olarak yapılan başka bir araştırma sonucuna göre, öğrencilerin bilgileri cinsiyet açısından farklılık göstermektedir (Helwing, 1998). Örneğin Helwing, yaptığı araştırmada cinsiyet yönünden istatistiksel olarak çok az bir farklılık bulunduğunu belirtmiştir. Bu sonuç, Helwing'in (1998) de belirttiği gibi erkek ve kız öğrencilerinin ilgi alanlarının farklı olmasından kaynaklanabilir. Husfeldt ve Nikolova (2003) da demokrasi kavramı ile ilgili olarak "iktidarın sınırlandırılması" boyutunda tüm ülkelerdeki erkek öğrencilerin, kız öğrencilerden daha yüksek puan aldıklarını belirtmişlerdir. Buna karşılık Doğanay (2010), demokrasinin olumlu sonuçları ve demokrasiye yönelik tehditler boyutunda kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek puan aldıklarını saptamıştır. Akın ve Özdemir (2009) de demokratik değerlerle ilgili olarak bayan öğretmen adaylarının puanlarının erkek adaylara göre daha yüksek olduğunu göstermişlerdir. Kılıç (2010) tarafından yapılan araştırmada ise kız ve erkek öğrencilerin demokratik tutumları arasında bir farklılık olmadığı saptanmıştır.

Kavramın içerik öğelerinin temel alındığı araştırmalar doğrudan incelenen öge ile ilgili başarı veya başarısızlığı belirlemeye, başarısızlık varsa bunu ortadan kaldırmayı sağlayacak çözümler önermeye olanak veren çalışmalardır. Bu çalışmada da öğrencilerin, demokrasi kavramının örnekleri, örnek olmayanları ve demokrasi kavramının türdeş kavramlarıyla ilgili terim bilgileri incelenmiş ve bu doğrultuda aşağıdaki öneriler geliştirilmiştir.

Öneriler

Bu araştırmada öğrencilerin demokrasi kavramının örnek olmayanlarını tanıma ve terim bilgisi açısından çok düşük bir düzeyde başarı gösterdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu nedenle, demokrasi kavramının öğretim içeriğini oluştururken, düzenlerken kavramın yalnızca örneklerine değil, örnek olmayanlarına da yer verilmesi; örnek olmayanların ise türdeş kavramların örneklerinden seçilmesi önerilebilir. Öğrencilerin demokratik bir rejimin ne olduğu konusunda bazı bilgileri olsa da demokratik olmayan rejimin ne olduğu konusunda yeterli bilgilerinin olmadığı görülmektedir. Bu eksikliğin giderilmesi ancak demokrasinin türdeş kavramlarının da öğretilmesiyle olanaklıdır. Diğer bir deyişle yalnızca demokrasi kavramının öğretilmesi, tek başına yeterli bir öğrenme sağlayamamaktadır. Demokrasi kavramını öğretirken, demokrasi kavramının üst kavramı olan ‘siyasal rejim’ kavramı da dikkate alınmalıdır. Öğrencilere ‘siyasal rejim’ kavramı öğretilmek istendiğinde, yalnızca demokrasi kavramı değil, demokrasinin türdeş kavramları da aynı anda dikkate alınmalıdır. Demokrasi belli bir hiyerarşi içinde yer alan karmaşık bir kavramdır. Bu nedenle basit, kısa, düzenli olmayan, bütünlük göstermeyen bilgilerle öğrenilebilecek bir kavram değildir. Bu kavramın öğrenilmesi çok sayıda başka terimlerin de öğrenilmesini gerektirmektedir. Bu nedenle, demokrasi kavramı bir terim gibi değil terimlerle öğretilmesi gereken bir kavramdır. (Tennyson ve Cocchiarella, 1986; Tennyson ve Park, 1980; Akşehirli, 2008; Roskin, Cord, Medeiros, ve Jones, 2015; Heywood, 2015).

Teste yanıt verirken, öğrencilerin onlarca farklı terim kullanmasının nedenleri araştırılabilir. Terimlerin çokluğu, terimler belli bir sistem –özellikle hiyerarşik bir sistem– üzerinde temellendirilerek, daha baş edilebilir bir hale getirilebilir. Bu düzenleme ancak alan uzmanları ile eğitimcilerin birlikte çalışmasıyla gerçekleştirilebilir. Demokrasi kavramı hangi öğretim kademesinde öğretilecek olursa olsun, öğretim sürecinde siyaset bilimi alanında üretilmiş olan güncel bilgilerden yararlanılması, hem doğru bilgiyi hem de yeterli bilgiyi bulabilme açısından, en doğru yol olacaktır (Roskin, Cord, Medeiros, ve Jones, 2015; Heywood, 2015). Okullar ve öğretmenler demokratik hak ve sorumlulukların kazandırılmasında ve demokrasi kavramının içeriğinin öğrenilmesinde önemli sorumluluğa sahiptirler. Ancak araştırma kapsamında yapılmış olan karşılaştırmaların çoğunda Eğitim Fakültesi öğrencilerinin puanlarının düşük olduğu görülmüştür. Demokrasi kavramıyla ilgili bilgi eksiklerinin giderilmesinde hem eğitim fakültelerindeki öğretim üyeleri hem de öğretmen adayları, kendilerini sorumlu olarak görmelidirler.

Kaynakça

- Akbulut-Taş, M. (2010). *Kavram ve genelleme yapısının doğrudan öğretiminin ve örtük olarak öğrenilmesinin sınıflama ve açıklama davranışına sınıflama ve açıklama davranışının kalıcılığına ve transfere etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Adeyemi, M. B. (2002). An investigation into the status of the teaching and learning of the concept of democracy at the junior secondary school level in Botswana. *Educational Studies*, 28(4).
- Aleskerov, A. (2007). *Eski sosyalist ülkelerde siyasi rejim değişimleri*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Akın, U., & Özdemir, M. (2009). Öğretmen adaylarının demokratik değerlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi: Eğitim bilimleri fakültesi örneği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 42(2), 183-198.

- Akşehirli, S. (2008). *Edebiyat öğretiminde terim sorunu*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ege Üniversitesi, İzmir. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Ayas, A., Özmen, H., & Coştu, B. (2002) Lise öğrencilerinin buharlaşma kavramı ile ilgili anlamlarının belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14, 74-84.
- Ayyıldız, Y., & Tarhan, L. (2012). Kimyasal reaksiyonlar ve enerji ünitesinin öğrenilmesinde etkin kavramlar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 42,72-83.
- Berkant, H. G., & Atmaca, Y. (2013). Altıncı ve yedinci sınıf sosyal bilgiler ders kitaplarının insan hakları ve demokrasi kavramları açısından incelenmesi. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*, 8(12), 179-198.
- Birinci-Konur, K., & Ayas, A. (2008). Sınıf öğretmeni adaylarının bazı kimya kavramlarını anlama seviyeleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(1), 83-90.
- Büyüköztürk, Ş. (2007). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı* (8.Baskı). Ankara: Pegem A Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2010). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (5.Baskı). Ankara: Pegem A Yayınları.
- Carr, P. R. (2006). Democracy in the classroom? *Academic Exchange Quarterly*, 10(2).
- Coşkun, M. (1999). *Öğeleri belirleme kuramına dayalı kavram öğretiminin akademik başarı ve kalıcılığa etkisi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Çuhadar, A. (2006). Üniversite öğretim elemanı ve öğrencilerinin demokrasi anlayışlarının siyasal toplumsallaşma bağlamında cinsiyet, bilim alanı, akademik aşama ve siyasal katılımçılık değişkenleri açısından incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Dahl, A. R. (2001). *Demokrasi üstüne* (1.Baskı). (B. Kadioğlu, Çev.). Ankara: Phoenix Yayınları.
- Doğan, O. (2007). *İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler dersi "bir ülke bir bayrak" ünitesindeki kavramların öğrenilmesinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Doğanay, A (2010). What does democracy mean to 14-year-old Turkish children? A comparison with results of the 1999 IEA civic education study. *Research Papers in Education*, 25(1), 51-71.
- Domjan, M. (2004). *Koşullanma ve öğrenmenin temelleri* (H. Çetinkaya, 2.Basımdan Çev.). Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları No:28. (Orijinal baskı, 2000).
- Economist Intelligence Unit [EIU] (2010). *Democracy index*. <http://www.eiu.com/democracy>. Erişim tarihi:05.04.2011.
- Erbaş, A. K., Çetinkaya, B., & Ersoy, Y. (2009). Öğrencilerin basit doğrusal denklemlerin çözümünde karşılaştıkları güçlükler ve kavram yanlışları. *Education and Science*, 34, 152.
- Ercan, B. (2010). *İlköğretim yedinci sınıf öğrencilerinin tam sayı kavramı ile ilgili bilgilerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Fidan, N. (2009). *İlköğretim 8.sınıf öğrencilerinin sosyal bilgiler dersinde geçen "demokrasi ve cumhuriyet" kavramlarıyla ilgili bilgilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.

- Geçit, Y., & Gençer, G. (2010). Meslek lisesi 10.sınıf öğrencilerinin coğrafya öğretim programındaki bazı kavramları algılama düzeyleri ve kavram yanlışları. *International Conference on New Trends in Education and Their Implications*, 11-13 November. Antalya-Turkey.
- Glaeser, E. L., Ponzetto, G., & Shleifer, A. (2006). Why does democracy need education? *NBER Working Paper* No. 12128.
- Göze, A. (2009). *Siyasal düşünceler ve yönetimler* (Göz. geç. 12.Baskı). İstanbul: Beta yayınları.
- Gözler, K. (2007). *Anayasa hukukuna giriş genel esaslar ve Türk Anayasa hukuku* (11.Baskı.). Bursa: Ekin Kitabevi.
- Grant, L. K. (2004). Teaching positive reinforcement on the internet. *Teaching of Psychology*, 31(1), 69-71.
- Habiboğlu, E. (2009). *İlköğretim 5. ve 6. sınıf sosyal bilgiler dersindeki "cumhuriyet" ve "demokrasi" kavramlarıyla ilgili içerik öğelerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Helwing, C. C. (1998). Children's conceptions of fair government and freedom of speech. *Child Development*, 69(2), 518-531.
- Heywood, A. (2015). *Siyasetin temel kavramları* (2.Baskı). (H. Özler, Çev.). Ankara: Adres Yayınları. (Orijinal baskı, 2000).
- Husfeldt, V., & Nikolova, R. (2003). Students' concepts of democracy. *European Educational Research Journal*, 2(3), 396-408.
- Kattmann, U. (2001). Aquatics, flyers, creepers and terrestrials-students' conceptions of animal classification. *Journal of Biological Education*, 35(3).
- Kaldırım, E. (2005). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin demokrasi algıları. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25(3),143-162.
- Karaca, E. (2008). *Yazılı metinlerde içerik düzenlemenin öğrenmeye etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Kılıç, F. (2007). Kavramların öğretiminde kavramın içerik öğelerinin açıklanmasının akademik başarıya etkisi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(2). 145-161.
- Kılıç, D. (2010). Changes in democratic attitudes of trainee teachers over time. *Social Behavior and Personality*, 38(9), 1211-1218.
- Klausmeier, H. J., & Feldman, K. V. (1975). Effects of a definition and a varying number of examples and nonexamples on concept attainment. *Journal of Educational Psychology*, 67(2), 174-178.
- Kodaz, N. (2009). *İçerik düzenlemesi yapılmış metinlerin öğrencilerin cumhuriyet ve demokrasi kavramlarını öğrenmelerine etkisi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/> adresinden edinilmiştir.
- Koray, Ö., Akyaz, N., & Köksal, M. S. (2007). Lise öğrencilerinin "çözünürlük" konusunda günlük yaşamla ilgili olaylarda gözlenen kavram yanlışları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 15. 1.
- Koray, Ö., Özdemir, M., & Tatar, N. (2005). İlköğretim öğrencilerinin "birimler" hakkında sahip oldukları kavram yanlışları: Kütle ve ağırlık örneği. *İlköğretim-Online*, 4(2), 24-31.
- Lijphart, A. (tarihsiz). *Çağdaş demokrasiler* (E. Özbudun & E. Onulduran, Çev.). Ankara: Yetkin Yayınları.
- Linz, J. J. (2008). *Totaliter ve otoriter rejimler* (E. Özbudun, Çev.). Ankara: Liberte yayınları.

- Milli Eğitim Bakanlığı [MEB]. (2015). *İlköğretim 6. sınıf sosyal bilgiler ders kitabı* (5.Baskı). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları. No: 5032.
- Merrill, M. D., Tennyson, R. D., & Posey, L. O. (1992). *Teaching concepts: An instructional design guide* (2nd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Educational technology publications.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis* (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Mirskii, G. (2003). Did totalitarianism disappear together with the twentieth century? *Russian Social Science Review*, 44(5), 32-58.
- Montero, C. C. (2010). *Study on how the memory of crimes committed by totalitarian regimes in Europe is dealt with in the member states*. http://ec.europa.eu/justice/doc_centre/rights/studies/docs/memory_of_crimes_en.pdf Erişim tarihi: 28.02.2011.
- Özbudun, E. (2011). *Otoriter rejimler, seçimsel demokrasiler ve Türkiye* (1.Baskı). İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları No:336.
- Parker, W. C. (2005). *Social studies in elementary education* (12th.ed). Upper Saddle River, New Jersey: Merrill Prentice Hall.
- Parlak, B., & Caner, C. (2005). *Karşılaştırmalı siyasal ve yönetsel yapılar* (1.Baskı). İstanbul: Alfa Aktüel Yayınları.
- Puddington, A. (2011). *Freedom in the world 2011: The authoritarian challenge to democracy*. <http://www.freedomhouse.org>. Erişim tarihi: 28.02.2011.
- Roskin, M. G., Cord, R.L., Medeiros, J.A., & Jones, W. S. (2015). *Siyaset bilimi: Bir giriş* (2.Baskı). (A. Yayla, 12.Baskıdan Çev.). Ankara: Adres Yayınları, (Orijinal baskı, 2005).
- Sayılı, A. (1978). Bilim ve öğretim dili olarak Türkçe. *Bilim Kültür ve Öğretim Dili Olarak Türkçe*. XXIII, ss. 325-599. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Stains, M., & Talanquer, V. (2008). Classification of chemical reactions: Stages of expertise. *Journal of Research In Science Teaching*. 45(7). 771–793.
- Taşlıdere, E., Korur, F., & Eryılmaz, A. (2012). Kavram yanlışlarının üç-aşamalı sorularla farklı bir şekilde değerlendirilmesi. [Kongre.nigde.edu.tr/xufbmek/](http://kongre.nigde.edu.tr/xufbmek/). Erişim tarihi: 9.08.2012.
- Tennyson, R. D., & Cocchiarella, M. J. (1986). An empirically based instructional design theory for teaching concepts. *Review of Educational Research*, 56(1), 40-71.
- Tennyson, R. D., & Park, O. (1980). The teaching of concepts: A review of instructional design research literature. *Review of Educational Research*, 50(1), 55-70.
- Thompson, M. R. (2002). Totalitarian and post-totalitarian regimes in transitions and non-transitions from communism. *Politics, Religion & Ideology*, 3(1). 79-106.
- Yükselir, A. (2006). *İlköğretim altıncı sınıf sosyal bilgiler programında geçen kavramların kanımı ve kalıcılığında kavram analizi yönteminin etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi, Adana. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/adresinden edinilmiştir>.
- Yürük, N., & Çakır, Ö. S. (2000). Lise öğrencilerinde oksijenli ve oksijensiz solunum konusunda görülen kavram yanlışlarının saptanması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18, 185-191.
- <https://www.cukurova.edu.tr>
- <https://freedomhouse.org/report/freedom-net/freedom-net-2011>

Ek 1**Araştırmada Elde Edilen Kodlar, Kategoriler ve Puanlama Anahtarı**

Demokrasi kavramının örnekleriyle ilgili verilen yanıtlardan elde edilen kategoriler	Kodlar	Puan	Demokrasi kavramının örnek olmayanları ilgili olarak verilen yanıtlardan elde edilen kategoriler	Kodlar	Puan
Doğru terimi kullanarak sınıflama	Demokrasi, demokratik, demokrat, parlamenter demokrasi, krallık ama demokrasi	1	Otoriter ve Totaliter terimlerini kullanarak sınıflama	Totaliter, otoriter, otokrasi, otokratik	1
Demokrasinin örneği olan ülkeleri farklı bir siyasi rejimi belirterek sınıflama	Faşizm, komünizm, teokratik, totaliter, otoriter	0	Totaliter kavramının alt kavramlarını kullanarak sınıflama	Komünizm, faşizm, Nazizm	1
Demokrasinin örneği olan ülkeleri devlet şeklini belirterek sınıflama	Monarşi, meşruti monarşi, mutlak monarşi, krallık, federal devlet, konfederasyon	0	Otoriter kavramının alt kavramlarını kullanarak sınıflama	Teokrasi, teokratik, şeriat, oligarşi	1
Teste yer alan ülkelerin yönetim biçimi hakkında bilgisi olmadığını belirtme	Bilmiyorum, fikrim yok, hatırlamıyorum	0	Demokrasinin örneği olmayan ülkeleri diktatörlük kavramını kullanarak sınıflama	Diktatörlük, diktatör, dikta, tek parti diktatörlüğü, despotik rejim	1
Diğer	Liberalizm, kapitalist, emperyalist, yarı başkanlık, parlamento, parlamenter Demokratiğin değil, demokrasi yok, anti demokratik, baskıcı, despotizm	0	*Demokrasinin örneği olmayan ülkeleri başka terimler kullanarak sınıflama	Demokratik değil, baskıcı, anti demokratik, demokrasi yok,	1
			Demokrasinin örneği olmayan ülkeleri farklı bir siyasi rejimi belirterek sınıflama (totaliter bir rejimi otoriter veya demokratik olarak ya da otoriter bir rejimi totaliter olarak sınıflama)	Demokratik, faşist, komünizm, teokratik, şeriat	0
			Demokrasinin örneği olmayan ülkeleri devlet şeklini belirterek sınıflama	Monarşi, meşruti monarşi, mutlak monarşi, krallık, federal devlet, konfederasyon,	0
			Teste yer alan ülkelerin yönetim biçimi hakkında bilgisi olmadığını belirtme	Bilmiyorum, fikrim yok, hatırlamıyorum	0
			Diğer	Sosyalist, sıkı yönetim, askeri yönetim, sosyalizm, başkanlık, yayılcı politika, devletsiz, kaos, kargaşa, ...	0

*** Başka ifadeler-terimler kullanılarak verilen yanıtlar, örnek olmayanları ayırt etme davranışı açısından doğru kabul edilmiştir ancak terim bilgisi puanı açısından yanlış kabul edilmiştir.**